

مجموعہ مقالات ہائش فی علامہ آیہ اللہ العظمی
شیخ محمد تقی ایوان کی رازی نجفی اصفہانی رحمۃ اللہ علیہ

(ح ۱۱۸۵-۱۲۴۸ ق)

سمنان، کریم سار ایوان کی

حسینہ امام رضا علیہ السلام

بیچ شنبہ ۱۹ محرم الحرام ۱۴۳۳

۱۲۴ آذناہ ۱۳۹۰

بہ کوشش
مجتبیٰ نور محمدی

سرشناسه : همایش ملی بزرگداشت علامه محمدتقی ایوانکی (۱۳۹۰ : ایوانکی، گرمسار)
 عنوان و نام پدیدآور : مجموعه مقالات همایش ملی علامه آیةالله العظمی شیخ محمدتقی ایوانکی رازی نجفی
 اصفهانی.../ به کوشش مجتبی نورمحمدی.
 مشخصات نشر : گرمسار : ابواب معرفت ، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۴۱۰ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۳۳۷-۲-۴
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع : ایوانکی ، محمدتقی بن عبدالرحیم - ۱۲۴۸ق. -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
 شناسه افزوده : نورمحمدی، مجتبی، ۱۳۵۹ - گردآورنده
 رده بندی کنگره : ۵/۱۵۲BP / الف ۱۳۹۱۹ ۵۸
 رده بندی دیویی : ۳۹۲/۲۹۷
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۰۶۹۲۲۶

همایش ملی بزرگداشت علامه محمدتقی ایوانکی

به کوشش مجتبی نور محمدی
 ناشر ابواب معرفت
 چاپخانه کمال الملک
 سال و نوبت چاپ اول / بهار ۱۳۹۲
 شمارگان ۱۰۰۰
 قیمت ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۳۳۷-۲-۴

مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه ششم، پلاک ۲۲۲
 تلفن: ۷۷۴۶۵۴۶ - ۰۲۵۱ - تلفکس: ۷۸۳۸۰۵۳ - ۰۲۵۱ - همراه ۰۹۱۲۲۷۵۲۰۲۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

بی تردید نقش شخصیت‌های تأثیرگذار دینی، علمی و تاریخی در حیات فرهنگی و اجتماعی امروز ما بسیار مهم و قابل توجه است. ابعاد این تأثیر، و مسیر حرکت آن می‌تواند نه تنها سرفصل پژوهش‌های عمیقی در حوزه‌های مختلف باشد، بلکه حلقه ارتباطی، بین نسل‌ها از حیث الگوپذیری برقرار کند. امروزه شخصیت‌های برجسته تاریخی - که همواره پاسدار حریم ارزش‌های والا و مانع نفوذ اجانب بوده‌اند - برای هویت بخشی به يك جامعه، در مقام يك نیاز لازم شناخته می‌شوند.

از این میان حیات سراسر افتخار عالم ربانی، ابوالاعظم و المراجع، آیه‌الله العظمی شیخ محمدتقی ایوان‌کی، ملقب به رازی نجفی اصفهانی رحمته الله صاحب اثر ارزشمند و جاودانه هدایة المسترشدين در علم اصول و تبصرة الفقهاء در فقه استدلالی، ما را بر آن داشت برحسب وظیفه شرعی و عرفی گامی کوچک در جهت شناخت و شناساندن ایشان برداریم. از این رو با همت جمعی پس از طی مسیری دوساله همایشی طراحی، و در روز پنج‌شنبه بیست و چهارم آذرماه ۱۳۹۰ برابر با ۱۹ محرم الحرام ۱۴۳۳ در زادگاه آن مرحوم برگزار شد. در این مراسم باشکوه که جمع کثیری از علما، پژوهشگران، روحانیون، مسئولین، ائمه مختلف مردم و میهمانانی از ۷ کشور جهان شرکت کردند، - در دو بخش صبح و عصر - به زندگی این عالم فقیه و اصولی گرانقدر پرداخته شد.

از نکات جالب این همایش، قرائت پیام مراجع معظم تقلید: آیه‌الله العظمی حاج شیخ لطف‌الله صافی گلپایگانی، آیه‌الله العظمی حاج شیخ حسین مظاهری، آیه‌الله العظمی حاج شیخ بشیر حسین نجفی و دکتر محمود احمدی‌نژاد رئیس جمهور و دکتر سید محمد حسینی وزیر ارشاد، و نیز سخنرانی حضرات آیات: حاج شیخ رضا

۶ مجموعه مقالات همایش بزرگداشت شیخ محمدتقی ایوان‌کی رازی نجفی اصفهانی

استادی، سید محمد رضا جلالی، شیخ علی‌اکبر مهدی‌پور، سید مهدی حائری قزوینی، شیخ رضا مختاری، حاج شیخ هادی نجفی دامت برکاتهم و تنی چند از شخصیت‌های کشوری و استانی بود.

همچنین در پایان این مراسم، از میان بیش از ۲۵ مقاله ارسال شده از کشور ایران و عراق، ۵ اثر ا نوقلم و جوان به تشخیص هیأت محترم داوران انتخاب، و هدایایی به رسم یادبود تقدیم این عزیزان گردید.

در برنامه‌های جنبی همایش، علاوه بر نمایشگاه کتاب و عکس و مجموعه تألیفات و زندگی‌نامه‌های خاندان بزرگ نجفی اصفهانی، از کتاب «شیخ محمدتقی رازی نجفی اصفهانی و خاندانش» رونمایی گردید.

آنچه پیش روی شما محقق و عزیز گرانقدر است، سلسله پیام‌ها و نیز مقالات ارسال شده به دبیرخانه همایش می‌باشد که امید است مورد استفاده و بهره‌برداری قرار گیرد.

بر خود لازم می‌دانم از تمامی کسانی که دبیرخانه این همایش را مساعدت نمودند - اعم از فرهیختگان، هنرمندان، مسئولین ملی، استانی و شهرستانی به‌ویژه مسئولین و مردم وفادار بخش ایوان‌کی و خصوصاً از بیت شریف نجفی اصفهانی و سرور گرانقدر حضرت آیه‌الله حاج شیخ هادی نجفی مدظله -، تشکر و قدردانی نمایم.

همچنین از حجة‌الاسلام آقای حاج شیخ محمود نعمتی دامت برکاته که تصحیح نهایی این مجموعه را برعهده گرفته و سرکار خانم تهینه نصرآزادانی که حروف چینی و صفحه‌بندی آن را انجام دادند سپاسگزاری می‌نمایم.

تجلی نور محمدی

دبیرپایش فی مقامه محمدتقی ایوان‌کی

پیام مرجع عالیقدر جهان تشیع، حضرت آیه الله
التستلی آقای حاج شیخ نطف الله صافی کتایبکائی
مدظله به همایش بزرگداشت علامه، آیه الله العظمی
شیخ محمدتقی ایوانکی رازی نجفی اصفهانی رحمته

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ»^۱

مدرسه تشیع و مکتب اهل بیت علیهم السلام در طول تاریخ و مرور اعصار، فرزندگان و رجال عظیم الشأن و علماء عالی مقامی پرورش داده که هرکدام در عصر خود از نوابغ و بزرگان عالم انسانیت و خادمان حقیقی دانش و معرفت و اساتید علوم و معارف، و پاسداران دعوت انبیاء و راهنمایان بشریت به سوی خدا بوده اند.

این شخصیت های دین و استوانه های ایمان، پاسدار ارزش های والا و حافظ حدود و ثغور صراط مستقیم و مانع از نفوذ شیاطین، و ابطال مبطلین بوده اند و بشارت نبی اکرم صلی الله علیه و آله و علم در حق آنان صادق بوده و هست که فرمود: یحمل هذا الدین فی کل قرن عدول ینفون عند تأویل المبطلین و تحریف الغالین و انتحال الجاهلین.

به راستی انوار و برکات علم و تبلیغ و هدایت علماء فقها عالیقدر در هر عصری، در لمعان و درخشان بوده و هست.

یکی از این بزرگ مردان - که در سپهر علم و فقاہت و معارف قرآن و مکتب اهل بیت علیهم السلام مانند آفتاب درخشید و مدرسه علم، مخصوصاً اصول فقه را بازسازی و تجدید نمود - ، بزرگ فقیه عالیقدر و محقق یگانه عصر مؤلف کتاب وزین مشحون به تحقیقات عالیہ هدایة المسترشدین فی شرح معالم الدین است که از آثار گران بها و مورد استفاده اعظم و اساتید بزرگ و حلال مشکلات علمی عمیق شد.

در بین تلامذه فقیه نامدار و باعظمت و افتخار جهان معرفت و حقیقت، شیخ جعفر کاشف الغطاء به چنان موقعیت و مقامی در علم و فقه رسید که استاد، او را به شرف مصاهرت خود برگزید.

آری! أبوالاعظم و الأكابر و المراجع، شیخ محمدتقی نجفی رحمته الله در شهر ایوانکی متولد شد و در جوار روضه مقدسه علویه علی من ثاوی فی آلف السلام و النجیة تحت عنایات حضرت مولانا رحمته الله به مقامات بلند علم و تحقیق نایل گردید و سپس در خطه اصفهان و کشور ایران مسکن گزید و در مدرسه خود علمای بزرگ که از شمار مفاخر بودند تربیت کرد و بیت علم و فقاہت و جهاد و هدایتی را افتتاح نمود که در آن فرزندان او خلقاً عن سلف، پرچمدار زعامت و مرجعیت و دفاع از دین بودند.

اعظم و اجلاء و نامدارانی که همه در عصر خود پرچم اعلاء تشیع را به دوش گرفته و منشأ خدمات بزرگ و آثار علمی و خیرات و صدقات شدند. آیات الله العظام، آقای شیخ محمدباقر نجفی فرزند بلاواسطه و آقای شیخ محمدحسین و آقای شیخ محمدتقی آقانجفی و آقای شیخ محمدعلی ثقة الاسلام و آقای حاج آقا نورالله و حاج آقا جمال و آقا شیخ محمدرضا صاحب وقایه و حاج شیخ مهدی، همگان خلقاً عن سلف از مشاهیر طائفه حقه و زعماء ملت بودند. برادر بزرگوار او آیه الله آقای حاج شیخ محمدحسین نیز در علم و مقام با او هم طراز بوده و کتاب فصول او نیز در ردیف هدایه المسترشدین است اعلی الله مقامهم و رفع درجاتهم.

بزرگداشت چنین شخصیت و بیت بزرگی، بزرگداشت فضیلت و جهاد و علم و فقاہت است. اینجانب از همه عزیزانی که افتخار برگزاری این همایش باعظمت را دارند تشکر و تقدیر می نمایم و امیدوارم که جامعه اسلامی ما و مردم متدین ایوانکی و نواحی آن با الگو گرفتن از زندگی سراسر افتخار این بزرگان دین، راه و اندیشه آنان را ادامه دهند و میراث بزرگ دانشمندان را نگهداری، و به آیندگان ابلاغ نمایند.

والسلام علیکم ورحمة الله

۲۵ ذی القعدة الحرام

پیام مرجع عالیقدر حضرت آیه الله العظمی آقای
حاج شیخ حسین مظاهری مدظله به همایش ملی
فقیه و اصولی عالیقدر حضرت آیه الله العظمی
شیخ محمدتقی رازی نجفی اصفهانی رحمته الله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾^۱
برگزاری این همایش گرامی که به نام و احترام فقیه محقق و اصولی مدقق،
استاد الفقهاء و المجتهدین، مرحوم حضرت آیه الله العظمی آقای حاج شیخ محمدتقی
رازی نجفی اصفهانی قدس الله روحه در زادگاه آن علامه عالیقدر، ایوان کی، و با
حضور اساتید و عالمان و اندیشمندان معزز، برپا گردیده است، فرصت مغتنمی
است تا ضمن پاسداشت و تکریم یاد و نام فقیهی بزرگ و اصولی ای بلندآوازه، آراء
علمی و دستاوردهای فکری و ابتکارات اندیشه ای ایشان مورد توجه و بازشناسی
قرار گرفته و سیره علمی و عملی آن بزرگوار برای حوزه های علمیه و سایر مجامع
علمی و دانشگاهی و نیز نسل جوان جوای تکامل تبیین گردد. بی شک، جایگاه و
مکانیت والایی که مرحوم صاحب هدایه در حوزه های علمیه، از آن برخوردار
گردیده است، مرهون سه عامل مهم و اساسی است که هر کدام از این عوامل مایه
افتخار و مباهات است:

نخست: نقش برجسته و ویژه ای که این علامه فقیه اصولی در تعمیق و
غنا بخشی علم اصول فقه در دوران خود ایفاء نموده است و به اقتضاء و پیروی
عالمانه از استاد گرانمایه خود، استاد الكل، وحید بهبهانی اعلی الله مقامه الشریف در احیاء
علم اصول فقه، با روشن بینی عالمانه و نکته سنجی فقیهانه، اثری پایدار و ماندگار در
این عرصه، از خود برجای نهاد که بی تردید اکثر تحقیقات اصولیه پس از ایشان، از
آن متأثر گردید و از این رو اعلام و اعظم نامداری همچون شیخ اعظم انصاری قدس

سره الشریف و پس از او، میرزای بزرگ شیرازی و آخوند خراسانی رضوان الله علیهما و سپس محقق نائینی و محقق عراقی و محقق اصفهانی و مرحوم مؤسس، محقق حائری رحمته، و بعد از آنان در دوره معاصر، اساتید عالیقدر ما خصوصاً سید الطائفه حضرت آیه الله العظمی بروجردی و امام راحل عظیم الشان اعلی الله مقامها آراء و انظار صاحب هدایه را مورد توجه و اعتناء جدی خود قرار داده و مکرراً به نقل و ابرام و یا بررسی و نقد آن نظرات اهتمام ورزیده‌اند و بی‌تردید در تحقیقات عالیّه خود از این علامه اصولی محقق، تأثیر فراوان پذیرفته‌اند.

اگر در کنار کتاب ارجند هدایه المسترشدين، کتاب ارزشمند فصول که تألیف برادر عالیقدر این علامه محقق است، قرار داده شود، به درستی ملاحظه می‌گردد که این دو برادر نامبردار، دو رکن اساسی علم اصول متأخر، به‌شمار می‌روند و با تحقیقات بدیع و ابتکارات علمی خویش، پایه و بنیان علم اصول جدید را بنا کرده‌اند و از این جهت باید گفت بی‌شک حوزه علمیّه اصفهان، کانون تأسیس علم اصول متأخر بوده است و این حوزه که در دوران حضور درسی و فکری آیه الله العظمی حاج شیخ محمدتقی رازی نجفی اصفهانی، در نیمه اول قرن سیزدهم، یکی از درخشان‌ترین دوره‌های علمی خود را سپری کرده است، سهم عمده افتخار تأسیس علم اصول متأخر را به خود اختصاص داده و رشد و بالندگی و تعمیق علم اصول فقه، از حوزه علمیّه اصفهان به دیگر حوزه‌های علمیّه، خصوصاً حوزه علمیّه نجف اشرف و حوزه علمیّه قم مقدسه، ساری و جاری گردیده است.

دومین عاملی که نام و یاد علامه حاج شیخ محمدتقی رازی نجفی اصفهانی طاب ثراه را عظیم و جلیل ساخته است، آثار و جودی این بزرگمرد در صحنه تعلیم و تربیت و تصنیف و تألیف است.

شاگردان و تربیت‌شدگان عالیقدری که در طی حدود ربع قرن حضور علمی ایشان در حوزه علمیّه اصفهان، از محضر علمی و عملی این استاد الفقهاء و المجتهدین، مستفید و مستفیض گشته‌اند، خود هریک، منبع فیض و افاده و برخوردار از نقش‌های برجسته و بی‌بدیل در حوزه‌های علمیّه گشته‌اند. مرحوم

آیه الله العظمی حاج شیخ محمدتقی نجفی، که خود محضر اعظم بلند مرتبہ ای، همچون سید بحر العلوم و کاشف الغطاء و صاحب ریاض و وحید مہمانی رحمۃ اللہ علیہ را به خوبی درک نموده بود، در کارنامہ حیات پربرکت خویش، تربیت شاگردان و الامر تبہ ای همچون صاحب فصول، میرزای بزرگ شیرازی رحمۃ اللہ علیہ، صاحب روضات، صاحب منظومہ، صاحب مصابیح الاصول و دہا تن دیگران از فقیہان و اصولیان و حکیمان برجستہ عالم تشیع را از آن خود ساخته است، کہ سهم و نقش ہر یک از آنان در استمرار حوزہ های علمیہ و بہ پیش بردن کاروان دین و دانش و برافروختہ نگاہ داشتن چراغ فروزان فقہ و اصول و حکمت، بسی با اہمیت و دارای اعتبار ویژہ است.

در کنار این خدمت بزرگ تربیت شاگردان نامور، تألیفات ارزشمند علامہ رازی نجفی اصفہانی رحمۃ اللہ علیہ نیز از دیگر اہدای و جود علمی ایشان بہ شمار می رود و بہ غیر از ہدایہ المسترشدین کہ سخن درباره قدر و مکانت آن گذشت، دیگر تصنیفات ایشان نیز، حقاً پرمایہ و گران بہاست. گرچہ این بزرگوار بہ سبب تألیف ہدایہ، بہ تبہ و تعمق در علم اصول، مشہور و معروف گردیدہ؛ اما آثار فقہی این فقیہ محقق، بہ ویژہ تبصرۃ الفقہاء، سرشار از نکات اجتہادی و نشان دہندہ تسلط ایشان بر آیات و روایات شریف و آراء و انظار فقہاء عظام و حاکی از عمق دقت عالمانہ ایشان و ذوق عرفی فقیہانہ اوست.

سومین عامل اساسی در مکانت والای این علامہ فقیہ اصولی، بیت جلیل و نسل سلیل اوست کہ کثیری از علماء و فقہاء و مراجع تقلید تشیع را در خود پروراندہ است و مایہ شرف و فضل حوزہ علمیہ و شہر اصفہان، بلکہ ایران و اسلام است و از این بیت معظم، تحقیقات و تألیفات و آثار علمی فراوانی صادر گردیدہ است و این، بی شک، مہون اخلاص عملی این بزرگوار و اثر استجاب دعاي خالصانہ استاد و پدر ہمسر گرامی ایشان، یعنی جناب کاشف الغطاء علیہ الرحمۃ والرضوات است کہ از خداوند تعالی طلب نمود کہ علم و فقاہت و مرجعیت و ترویج

دین و مذهب و شریعت را در نسل این علامه عالیقدر قرار دهد: ﴿وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَفِسُونَ﴾^۱.

این، درسِ بزرگی برای همه دانشوران و اندیشمندان، خصوصاً عالمان دینی و دین‌پژوهان حوزه‌های علمیه است که بدانند خلوص و اخلاص و بندگی خالصانه و خالی از شرك و ریبِ خفی و جلی، تا چه مایه و اندازه، سبب رشد و ارتقاء و بالندگی خواهد شد و از این جهت، همت و اهتمام عالیّه خود را در کنار علم و تحقیق و تألیف، به عمل و تحقق و اخلاق، مصروف نمایند و دریابند که: ﴿إِنَّ هَذَا هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾^۲ لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ^۳.

از همه شما گرامیان که با حضور خود در این همایش علمی، به مقام رفیع علم و تقوی ارج نهاده‌اید، و همچنین از همه متصدیان و مسئولان محترم برگزاری این همایش، صمیمانه تشکر و تقدیر می‌کنم و از خداوند سبحان، توفیقات همگان را در اهتمام به علم نافع و عمل خالص مسألت می‌نمایم و امیدوارم این همایش، زمینه مساعد و مطلوبی برای بررسی و تبیین هر چه بهتر آراء علمی و سیره عملی حضرت آیه‌الله العظمی آقای حاج شیخ محمدتقی رازی نجفی اصفهانی قدس سره الشریف بوده باشد که در این صورت، هدف اصلی از این همایش، به خوبی تحقق خواهد یافت ان‌شاء الله.

۱۸ محرم الحرام ۱۴۳۳

۳۱ / آذرماه / ۱۳۹۰

۱. سورة مطففين، آیه ۲۶.

۲. سورة صافات، آیه ۶۰ و ۶۱.